

Киричок А.П.

канд. соц.ком.,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,

старший викладач

Київ, Україна

akyrychok@ukr.net

УЧАСТЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У РЕЙТИНГАХ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО PR-ПРОСУВАННЯ

Анотація. У статті розглядаються проблеми формування рейтингів ВНЗ, як одного із основних чинників проведення успішної вступної кампанії. Рейтинг університету є інструментом PR-просування освітніх послуг у вищій школі. У статті йдеться про принципи складання рейтингів університетів. Розглядається досвід формування рейтингових систем. Аналізуються чинники, які впливають на потрапляння до світових рейтингів університетів. Автор подає своє бачення ситуації, що склалася з українськими ВНЗ у контексті світових рейтингових систем. Окрім цього у статті аналізуються шляхи формування рейтингів, як інструменту ефективного PR-просування. Детально розглядаються види рейтингів та основні аспекти, на які слід звертати увагу при формуванні стратегії PR-комунікації ВНЗ з цільовими аудиторіями.

Ключові слова: рейтинг ВНЗ, рейтингові системи, PR, реклама, комунікація

Формул: 0, рис.: 0, табл. 0, бібл.: 13

Andrii Kyrychok

PhD (Social communications),

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute",

Senior Lecturer

Kyiv, Ukraine

akyrychok@ukr.net

UNIVERSITY RATINGS PARTICIPATION AS AN INSTRUMENT ЩА EFFECTIVE PR-PROMOTION

Abstract. This article deals with a problem of forming university ranking as one of the key factors of a successful inaugural campaign. University Ranking is a tool of advertising and PR-promotion in educational services of high school. The article refers to the principles of rating universities. We consider experience crossing of rating systems. The factors that influence and inclusion of a university to the rating systems has been analyzed. The author presents his vision of the situation of Ukrainian universities in the context of international rating systems. In addition, the article analyzes the principle of combining rating systems and how they can be used in an effective PR-promotion for university education market. Details the types of ratings and the main aspects that should be looking for when forming strategy of university PR- communication with target groups.

Keywords: university rating, rating system, PR, advertising,

communication

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 13

Вступ. Світові тенденції сучасного розвитку науково-освітнього процесу у світі свідчать, що дедалі швидше відбувається модернізація всіх процесів. Вченими все активніше пропонуються нові прогресивні технології щодо ефективного вирішення управлінських проблем. Україна, як і будь-яка інша держава, не лишається осторонь у справі вирішення цієї проблеми.

Аналізуючи освітні процеси провідних країн, можна зазначити, що основним чинником оцінювання ВНЗ є орієнтованість на пріоритети державних органів і структур, що фінансуються державою. Окрім того – це мають бути університети, які пов'язані з державним контролем, акредитацією, порівнянням ВНЗ та розподілом фінансових ресурсів.

Західні експерти, говорячи про управління якістю вищої освіти, застерігають: «має існувати система перевірок і балансів з тим, щоб демократія стала інструментом прогресу, а не університетського паралічу». Вони пропонують запровадити у ВНЗ дієву і прозору систему комунікації між учасниками навчально-виховного процесу та менеджментом за для підвищення якості управління всіма процесами в університеті [Козлакова 2007].

Щодо оцінювання діяльності ВНЗ на території України, то ця галузь поки вивчена мало, не розроблено системи визначення чинників та показників, які впливають на якість вищої освіти, механізмів організації та регламентації процедур визначення рейтингів, методики їх розрахунку. Тому пропонуємо розглянути використання рейтингових систем та процедури ранжирування ВНЗ як інструменту в механізмі державно-громадського управління якістю вищої освіти на закордонному досвіді.

Дбаючи про майбутнє, потенційні студенти намагаються отримати якнайбільше інформації про ВНЗ, в якому планують здобувати вищу освіту. Важлива роль у цьому належить різноманітним рейтингам ВНЗ. Подібні рейтинги здатні продемонструвати компетентність того, чи іншого університету. Окрім того подібні рейтинги можуть формуватися за спеціалізацією в залежності від того, до чого здібний абітурієнт.

Метою статті є розкриття ролі університетських рейтингів та їх використання, як ефективного PR-інструменту для популяризації іміджу ВНЗ.

Аналіз напрацювань за темою. Дослідженням проблематики рейтингів ВНЗ займалась велика кількість науковців: О. Курбана, Г. Почепцова, В. Різуна, В. Іванов, А. Литвин, М. Горкіна та ін. В цьому аспекті методологією складання рейтингів займались: В. Вінсмейн, Дж Уайт, Т. Кумбс, Дж. Грунінг та ін. Проте ця тема вимагає подальшого дослідження у зв'язку з реформуванням системи вищої освіти в Україні та загальними змінами, що відбуваються у соціо-культурному та політичному житті країни.

Звертаючись саме до дослідження рейтингів слід зазначити, що випускники, які здобули освіту у ВНЗ більш високого рейтингу, отримують зазвичай значно більшу заробітну платню, ніж ті, що навчались у ВНЗ з нижчим рейтингом [Briggs 1998, Ice 1991]. Також очевидно, що, здебільшого, кращі рейтинги мають ВНЗ з розвинених країн. У той же час подібна відповідність рейтингів ВНЗ та рівню зарплат притаманна лише країнам ЄС та США.

Результати дослідження. Перший університетський рейтинг створив колектив журналу U.S. News and World Report у 1983 р., й опублікував його

під назвою «Кращі коледжі Америки». За останні 25 років сформувалося уявлення міжнародної спільноти про досконалість університетських рейтингів. Вони об'єктивно відображають рівень і якість вищої освіти в різних країнах та поступово здобувають визнання серед академічних діячів як ефективний механізм оцінювання академічної якості та репутації [Carney 1993].

Перший рейтинг, який підготували в межах проекту «Академічний рейтинг університетів світу» (ARWU), було розроблено Інститутом вищої освіти Шанхайського університету Хіа Тон. Він не лише впливав на вибір студентів щодо власних капіталовкладень, а й був вектором-вказівником для інших ВНЗ щодо покращення якості освіти. За роки існування на його сайті висловили свою думку понад 1 млн відвідувачів, серед яких більше 30 % продемонстрували однозначну підтримку публікації рейтингів, більше 60 % надали переважно позитивні відгуки і внесли пропозиції про вдосконалення рейтингу, лише 5 % оцінили проект негативно [Курило 2006].

Нині найбільш визнаними у світі є такі рейтинги: ARWU, що охоплює 500 кращих університетів (Шанхайський рейтинг) та міжнародний рейтинг «Додаток з вищої освіти» до газети «Times», який уперше був опублікований у 2004 р. і включав 200 кращих університетів світу.

Шанхайський рейтинг розроблявся за такими критеріями та індикаторами: якість освіти (10 %), яку визначають за кількістю випускників, що стали Нобелівськими лауреатами, а також за кількістю нагороджених медалями в певних галузях знань (наприклад, медалями Всесвітньої спілки математиків) тощо; рівень викладачів (40 %), який розраховують за такими складниками: кількість викладачів – Нобелівських лауреатів, а також кількість нагороджених знаками спеціальної відзнаки в певних галузях знань (20 %); також індекс цитування в наукових публікаціях у 21 предметній категорії версії ISI Highly Cited (20 %); результативність наукових досліджень (40 %), яку визначають за кількістю статей, опублікованих у престижних академічних наукових журналах світу («Nature», «Science» та ін.) за останні п'ять років, кількість статей з високими індексами цитування з природничих та соціальних наук; «академічна густина» університету (10 %), яку визначають відношенням сумарної кількості балів із зазначених вище індикаторів до чисельності академічного персоналу повного робочого дня [World university ratings 2017].

Засновники Шанхайського рейтингу наголошують на відкритості й доступності використаних для складання рейтингів даних, які беруть з авторитетних і визнаних в усьому світі джерел [Курбатов 2008].

Розглянемо критерії, що використовуються в рейтингу газети «Times», тобто якість наукових досліджень, академічна експертна оцінка, індекс цитувань, показник працевлаштування випускників ВНЗ, інтернаціоналізація, якість навчання. Індикаторами якості наукових досліджень визнано академічну експертну оцінку та індекс цитувань, також до рейтингу належать показники щодо працевлаштування випускників ВНЗ, інтернаціоналізація та якість навчання [Serwach 2008].

Академічне експертне оцінювання здійснюється міжнародною компанією QS 2, яка відома своєю діяльністю у сфері працевлаштування випускників ВНЗ.

У експертизі бере участь понад 1600 академічних експертів приблизно з 90 країн світу без залучення адміністративних працівників і офіційних представників. Індекс цитування використовують для оцінювання результатів наукової діяльності та визначають кількістю посилань у престижних наукових

журналах у розрахунку на одного викладача. Дані отримують з «Основних показників у науці» Томсонівського наукового інституту у Філадельфії. Показник працевлаштування випускників ґрунтується на звітах рекрутерських компаній. Індикаторами міжнародного статусу університету можна вважати залученість викладачів з інших країн до навчального процесу. Індикатором якості навчання є співвідношення між кількістю викладачів і студентів (цей показник має характеризувати прагнення університету забезпечити належну якість вищої освіти).

Як свідчить статистика, за підсумками рейтингів ARWU і журналу «Times», жоден український ВНЗ ніколи не потрапляв до найкращих 200 і 500 університетів світу. При цьому зазначимо, що нині більш, ніж 2,5 млн студентів з України навчаються за кордоном, причому щороку цей показник збільшується на 20 % [Serwach 2008].

Лідером за кількістю кращих ВНЗ у рейтингах є Сполучені Штати Америки, де зосереджено 75 % з 20 кращих ВНЗ; від 33...54 % зі 100 кращих ВНЗ; від 27,5...43,5 % з 200 кращих ВНЗ світу.

Поки між ВНЗ тривають дискусії щодо користі рейтингів, кількість останніх збільшується та вдосконалюється. За версією журналу Times, за 2013 р. найкращими ВНЗ світу визнано Cambridge University, Oxford University у Великобританії; Harvard University, Massachusetts Institute of Technology, Yale University, Stanford University, California Institute of Technology у США.

Більшість рейтингових схем ґрунтуються на методах оцінювання та підсумовування, проте це не завжди правильно, оскільки призводить до збільшення відмінностей між ВНЗ, у результаті чого навчальним закладом із незначними відмінностями присвоюються різні рейтинги [Standarts for quality 2013]. Більш досконалий метод, запропонований американськими науковцями, передбачає використання статистичної процедури, відомої як аналіз латентних змінних. Такий аналіз показує ступінь похибки, властивій порядковому ранжуванню університетів. Цей метод дає змогу системно оцінити рейтинг ВНЗ за всіма показниками та визначити найбільш потрібні.

У закордонній практиці управління якістю вищої освіти вже давно набули особливої популярності й активно розвиваються рейтинги, «таблиці ліг» університетів тощо. Спостерігаються тенденції формування державних, регіональних, інституціональних та програмних рейтингів. Зарубіжний досвід вказує на переваги моделі ранжирування «Університет у цілому», що є комплексним оцінюванням діяльності університету щодо якості вищої освіти. Для визначення рейтингу університетів у світовій практиці використовують такі параметри: репутацію у суспільстві, дані вступного конкурсу, науковий потенціал професорсько-викладацького складу, фінансові ресурси ВНЗ, ступінь задоволеності студентів організацією й якістю навчального процесу, задоволеність роботодавців якістю підготовки фахівців [Gregory].

Отже, в рейтингах ARWU і Times наочний пріоритет мають кількісні критерії наукового потенціалу (наукові дослідження і кваліфікація викладацького складу), що становить 80 і 60 % відповідно. Як важливий показник рейтинг Times використовує співвідношення кількості викладачів і студентів, який у кращих університетах світу становить 1 до 6 (в Україні 1 до (10–12)). За оцінками президента Академії наук вищої школи України М. І. Дробнохода, в нашій країні на одного викладача ВНЗ припадає майже 34 студенти [Денисенко 2013].

Україна має певний досвід розроблення та використання рейтингових

систем, хоча суспільне ставлення до них дещо неоднозначне. У дослідженні В. В. Гапон доведено, що «рейтинг як інтегральний індекс ВНЗ є показником його престижності та найоб'єктивнішим критерієм у системі оцінювання їх діяльності» [Гапон 2006]. Для оцінювання діяльності ВНЗ В. Козлакова запропонувала технологічну схему, що складається з таких процедур: формування показників, які характеризують діяльність університетів; прогнозування та виявлення найсуттєвіших аспектів, які впливають на освітню діяльність; визначення критеріїв оцінювання та встановлення їхньої пріоритетності [Козлакова 2007].

Рейтингові системи мають низку завдань, серед яких, такі [World university ratings 2017]:

- інформувати суспільство про розвиток вищої освіти, державно-громадське управління її якістю;
- інформувати всі зацікавлені сторони та учасників навчально-виховного процесу про ефективність та результативність їхньої роботи;
- корегувати стратегії розвитку вищої освіти за допомогою прийняття адекватних до ситуації управлінських рішень щодо вдосконалення системи управління якістю вищої освіти;
- забезпечити органи державного управління вищою освітою інформацією про стан та динаміку змін у розвитку ВНЗ як за галузевими групами, так і в системі їх позиціонування на ринку освітніх послуг і ринку праці.

Ніколаєнко С. М. зазначає, що МОН України, формуючи рейтингові індикатори, не враховувало всіх видів діяльності ВНЗ через брак повної первинної бази даних [Ніколаєнко 2007]. Це свідчить про те, що деякі важливі дані щодо управління якістю вищої освіти не охоплено моніторингом органів державного управління вищою освітою, тому доречно було б створити національну систему моніторингу.

Однак ми не погоджуємося з думкою дослідниці Г.О. Козлакової щодо розгляду системи ранжирування та рейтингів ВНЗ як складової системи моніторингу [Козлакова 2007]. Можна вважати розглянуті процедури вторинними, тобто такими, які вибудовані на матеріалах процесу моніторингу. Власне моніторинг є засобом збирання достовірної, неупередженої, об'єктивної інформації, оброблення якої та використання в процедурі ранжирування дає підстави вважати її невинуватою та вартою уваги для оцінювання якості вищої освіти. Однак словосполучення «система моніторингу» доцільне лише тоді, коли створена ефективна система аналізу показників ВНЗ. Тільки за таких умов рейтинг стане справжнім інструментом, а не приводом для чергових тлумачень його як ракурсного бачення з невідомо чиїх і яких позицій та інтересів.

ВНЗ України активно пропонують тематичні напрями, щоб покращити позиції в рейтингах, за якими вони б досягли певних успіхів, – «Лідерство. Міжнародне, державне та галузеве визнання», «Ефективність наукової та науково-технічної діяльності», «Підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів». Менше пропозицій з напрямів із більш скромними здобутками – «Кадровий потенціал», «Болонський процес», «Джерела фінансування», «Використання ресурсів» тощо. Пропозиції ВНЗ було враховано МОН України для актуалізації переліку тематичних напрямів та переліку рейтингових індикаторів оцінювання результативності їхньої діяльності [Арапова 2008].

Ректори європейських університетів, проголосивши зону Європейської вищої освіти, визначили три етапи виконання університетами загальних

вимог: самооцінювання, оцінювання колегами (університетами певної групи) і загальне оцінювання (загальний рейтинг). Системний аналіз напрямів розв'язання проблем забезпечення якості вищої освіти у вітчизняних технічних університетах, здійснений науковцями відділу теорії і методології природничої та інженерної освіти Інституту вищої освіти АПН України, свідчить про найбільшу динаміку просування в зазначеному напрямі НТТУ «КПІ». У 2013 р. науково-методичний центр системного аналізу і статистики визначив рейтинг 26 інститутів і факультетів НТТУ «КПІ», використавши для цього метод рангів на основі 25 показників. Найбільшому значенню присвоювали перше місце, а найменшому – останнє. Зведені дані отримано з відповідних управлінських департаментів університету за групами [Департамент навчально-виховної роботи 2013].

Традиційно наприкінці кожного навчального року Центр міжнародних проектів «Євроосвіта» за погодженням з Міжнародною наглядовою радою, подає академічний рейтинг університетів «Топ 200 Україна» [Козлакова 2007].

Протягом кількох років абсолютними лідерами серед ВНЗ України залишаються НТУУ «КПІ» та Київський національний університет ім. Т. Шевченка. Зберегли провідні позиції Харківський національний університет ім. В. Каразіна, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Національний медичний університет ім. О. Богомольця, які входять до п'ятірки лідерів.

Для зазначених університетів характерне поліпшення показників за всіма напрямками діяльності – розвитком навчально-наукової бази, нарощуванням дослідного потенціалу, підвищенням якості підготовки студентів, розширенням міжнародного співробітництва, залученням талановитої молоді (кількість абітурієнтів, які закінчили школу із золотою медаллю і мали нагороди різних олімпіад, сягає 50 %). Випускники цих університетів мають на ринку праці високу репутацію.

Однак рейтинг «Топ-200 Україна» зовсім не враховує наукові публікації в авторитетних виданнях та їх цитування як важливу форму використання результатів науково-дослідної роботи. У ньому містяться не зовсім зрозумілі індикатори, наприклад «членство ВНЗ в Європейській асоціації університетів, у Великій асоціації університетів, у Євразійській асоціації університетів, у мережі університетів Чорноморського регіону», що мають результат 19 %. Незрозумілим порівняно з рейтингами ARWU і Times виглядає індикатор співвідношення кількості магістрів і кількості бакалаврів і спеціалістів, що має результат 7 %. У зазначених рейтингах максимально високі вимоги до кваліфікації викладачів і випускників, включаючи результати їх працевлаштування. У рейтингу Times, на відміну від «Топ-200 Україна», потужно подано інтернаціоналізацію (зарубіжні викладачі та студенти) з показником 10 %, тоді як в Україні – лише 1 % [Воронкова 2010].

Визначення рейтингів ВНЗ і навчальних програм нині стало глобальним явищем. Воно слугує таким цілям: задовольняє потреби споживачів в отриманні зрозумілої та об'єктивної інформації щодо рівня підготовки фахівців у тих чи інших ВНЗ; сприяє виникненню здорової конкуренції між ними; надає певне обґрунтування для виділення державних і недержавних коштів на їх утримання та розвиток; допомагає диференціювати різні типи ВНЗ та навчальні програми і дисципліни. Крім того, добре зрозумілі й інтерпретовані системи визначення рейтингів ВНЗ сприяють визначенню якості вищої освіти в конкретній країні, доповнюючи ретельну роботу з оцінювання якості, яку

проводять громадські й незалежні агенції, що займаються акредитацією в різних країнах світу.

У своїй статті, яка називається «Визначення університетських рейтингів – складова євроінтеграції в освітній сфері», академік М. Згуровський виокремлює такі цілі й завдання, які потрібно виконувати під час складання рейтингів ВНЗ [Згуровський 2006]:

1. Вони мають поєднувати різноманітні підходи для оцінки внесків ВНЗ у вищу освіту, навчальні процеси та отримані результати. Система визначення рейтингів може надавати порівняльну інформацію та поліпшувати розуміння вищої освіти, але вона не повинна бути основним методом оцінювання того, чим є вища освіта.

2. Вони мають бути чітко зрозумілими і відповідати меті визначення рейтингів та оцінювання діяльності цільових груп. Визначення рейтингів має будуватися відносно певної мети. Показники, які призначені для досягнення конкретної мети й інформування однієї цільової групи, можуть не відповідати іншій меті чи цілям інших цільових груп.

3. Система має визнавати різноманіття ВНЗ і враховувати їхні різні місії та цілі. Наприклад, підходи до оцінювання діяльності закладів, які орієнтовані на дослідження, відрізняються від підходів до закладів, котрі надають широкий доступ до освіти різним верствам населення.

4. Система повинна використовувати об'єктивні інформаційні джерела та дані, які надходять із кожного із джерел з обов'язковим посиланням. Результати визначення рейтингів залежать від аудиторії, що надає інформацію (студенти, професори, службовці, працевлаштувачі), та джерел, від яких надходить ця інформація (бази даних, експертні групи, статистичні довідники). Доцільно аналізувати та порівнювати інформацію з різних джерел для отримання більш повної картини про діяльність кожного ВНЗ, який бере участь у визначенні рейтингу.

5. Система повинна враховувати лінгвістичний, культурний, економічний та історичний контексти вищої освіти тієї чи іншої країни для визначення рейтингів ВНЗ. Під час визначення міжнародних рейтингів слід враховувати відхилення або значну розбіжність окремих індикаторів та показників для різних країн. У цьому разі потрібно коректно формулювати постановку завдання та чітко визначати мету цієї процедури. Не всім країнам чи системам освіти властиве одне й те ж саме розуміння того, що становить «якість підготовки» у ВНЗ, тому, визначаючи рейтинги ВНЗ, недоцільно наполягати на такому порівнянні. Важливо, щоб ті, хто займається визначенням рейтингів, відповідали за якість зібраних даних, методологію і розповсюдження. Також потрібно здійснювати розроблення та порівняння рейтингових показників.

6. Методологія визначення рейтингів ВНЗ повинна бути прозорою. Вибір методів, що використовуються під час визначення рейтингів, має бути зрозумілим. Прозорість повинна включати обґрунтований підрахунок показників і чітку інтерпретацію даних та їх походження.

7. Показники й індикатори мають обирати відповідно до їхньої значущості та достовірності. Цей вибір повинен ґрунтуватися не лише на наявності й доступності даних, а й на можливості кожного індикатора чи набору даних адекватно репрезентувати якість підготовки, важливі академічні й організаційні характеристики ВНЗ. У кожному разі необхідно чітко визначити, чому ці дані використовуються і що вони мають репрезентувати.

8. Якщо є можливість, необхідно оцінювати не лише результати діяльності ВНЗ, а й заходи, які до цих результатів приводять. Оцінювати заходи важливо, оскільки вони відображають загальну політику конкретного ВНЗ щодо вдосконалення його діяльності та найчастіше доступна для оцінювання. Оцінювання результатів дає більш точну картину якості підготовки фахівців у цьому закладі або дозволяє докладніше охарактеризувати навчальні програми. Тому під час розроблення систем визначення рейтингів ВНЗ має забезпечуватися необхідний баланс між оцінюванням результатів їхньої діяльності та заходами, які до цих результатів приводять.

9. Необхідно чітко визначити значущість різних показників, які використовують для оцінювання рейтингів університетів, і встановити діапазони цих змін, тобто порівняння діяльності різних ВНЗ має проводитися за умови, що всі показники, які використовуються для цього порівняння, приведено до єдиної платформи з погляду їх інтерпретацій (розмірностей), одиниць виміру та діапазонів їх змін. Потім проводять збирання та оброблення даних.

10. Необхідно приділяти увагу етичним нормам під час визначення рейтингів ВНЗ. Для забезпечення достовірності та широкого суспільного визнання кожного рейтингу відповідальні за цю роботу повинні бути максимально об'єктивними й неупередженими, а методика оцінювання – прозорою та зрозумілою суспільству.

11. Необхідно використовувати перевірені дані або дані, які можуть бути перевірені. Рівень довіри до них має бути максимально високим.

12. Проводячи рейтингове оцінювання ВНЗ, необхідно використовувати дані, які зібрано на основі використання науково обґрунтованих методів та підходів.

13. У процесах визначення рейтингів ВНЗ, окрім аналізу кількісних характеристик їхньої діяльності, потрібно здійснювати аналіз якісних характеристик на основі процедур і методів експертного оцінювання. У цих процесах необхідно враховувати результати експертизи навчальних закладів і використовувати їх для визначення саме рейтингів. Визначення рейтингів має бути системою, що постійно використовує дані експертизи для розвитку методології оцінювання.

14. Значну увагу потрібно приділяти організаційним заходам, які сприяють підвищенню достовірності визначення рейтингів ВНЗ. Ці заходи повинні включати організацію консультативних або наглядових органів, бажано за участю міжнародних експертів. Кінцевим етапом є подання результатів визначення рейтингів.

15. Під час розробки та застосування системи визначення рейтингів ВНЗ необхідно надавати громадськості якісне та повне висвітлення всіх використаних чинників і запропонувати вибір, як презентувати рейтинги. Таким чином, використовуючи ці результати, громадськість матиме можливість краще розуміти показники, що використовуються для визначення рейтингів навчальних закладів або навчальних програм. Крім того, вони зможуть приймати власні рішення, звертаючи увагу на показники, щоб аналізувати діяльність ВНЗ.

16. Результати потрібно скомпонувати та подати так, щоб уникнути або зменшити вплив помилок, які допущені під час визначення вихідних даних, на кінцеві значення рейтингів. Окрім того, вони мають бути організовані так, щоб помилки та погрішності можна було скорегувати. ВНЗ,

роботодавці та громадськість мають бути поінформовані про помилки, які були допущені».

17. Логічним продовженням мало б стати використання результатів таких рейтингів у процедурах ліцензування, акредитації ВНЗ, якщо не в перших позиціях, то принаймні в сумарній складовій для висновків відповідних комісій. Такий підхід чітко узгоджувався б з державно-громадським механізмом управління якістю вищої освіти в Україні.

Висновки. Основними цільовими аудиторіями ВНЗ є потенційні студенти (абітурієнти), їхні батьки, студенти, співробітники, випускники, конкуренти, дослідні комітети, бізнес-структури, роботодавці, державні органи, неурядові організації, місцеві співтовариства, ЗМІ.

PR як один з видів діяльності, що спрямований на досягнення порозуміння та формування позитивного ставлення, забезпечує конкурентоспроможні позиції ВНЗ на ринку освітніх послуг, надає перспективи щодо його подальшого ефективного існування.

Аналіз діяльності ВНЗ України у сфері комунікації дозволяє виявити такі недоліки: на відміну від провідних ВНЗ світу, навчальні заклади України не формують єдиної для всього університету комунікативної політики, підпорядкованої чітко визначеним цілям та планам, що має наслідком недостатнє використання можливостей комплексу комунікацій і знижує ефективність його окремих заходів; рекламні заходи провадяться стихійно, переважно напередодні й під час роботи приймальних комісій, що також зменшує ефективність маркетингових комунікацій; рекламні та PR заходи щодо формування і стимулювання попиту на послуги освіти провадяться переважно непрофесійно, що також суттєво знижує їхню ефективність; не повною мірою та безсистемно використовуються всі складники маркетингових комунікацій (проведення соціологічних досліджень; проведення днів відкритих дверей; рекламна поліграфія; сувенірна продукція; робота з потенційними абітурієнтами; використання власного інтернет-сайта ВНЗ; робота із соціальними мережами в Інтернеті тощо); через відсутність спеціальних маркетингових структур, подібних до описаних вище структур західних університетів, які б здійснювали розробку, планування, проведення і аналіз усієї комунікативної діяльності у ВНЗ, рекламні та PR зусилля розпорошуються і не досягають очікуваного ефекту.

Рейтинги ВНЗ є частиною системи національної та світової звітності й оцінювання якості освіти. У рейтингах ВНЗ потенційний споживач освітніх послуг найчастіше шукає інформацію про те, який навчальний заклад надає їх найбільш якісно. На підставі проведеного аналізу можна говорити про те, що рейтинги ВНЗ потрібно розглядати як один з ефективних маркетингових інструментів, якими може послуговувати навчальний заклад на конкурентному ринку освітніх послуг. Також рейтинги ВНЗ можна використовувати як ефективний інструмент позиціювання комплексу освітніх послуг, оскільки споживач схильний довіряти оцінкам незалежних експертів.

Література

- Арапова, О. М. Ранжирование высших учебных заведений как элемент интеграции в европейский образовательный процесс. URL: http://storage.library.opu.ua/online/periodic/kms_2008_2/019-024.pdf.
- Воронкова, А. Е., Гриньова, Н. Є. (2010). Концептуальні основи побудови моделі менеджменту якості надання освітніх послуг. *Актуальні проблеми економіки*, № 2, с. 39–47.

- Гапон, В. В. (2006). *Оцінювання освітньої діяльності вищих навчальних закладів: компаративний аналіз та моделі порівняльної педагогіки* : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Гапон Володимир Володимирович ; АПН України, Ін-т вищої освіти. – Київ, 2006. – 22 с.
- Денисенко, М. П., Бреус, С. В. (2013). Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи. *Економічна теорія*. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vzuk_2013_33_5.pdf.
- Департамент навчально-виховної роботи НТУУ «КПІ», 2010–2013. URL: <http://student.kpi.ua/nashi-proekti/plakatnost>.
- Згуровський, М. З. (2006). Визначення університетських рейтингів — складова євроінтеграції в освітній сфері. *ZN.UA*. URL: https://dt.ua/EDUCATION/viznachennya_universitetskih_reytingiv__sklado_va_evrointegratsiyi_v_osvitniy_sferi.html.
- Козлакова, Г. О. (2007). Методичні підходи до визначення якості навчання в технічних університетах [Текст] // *Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти : матеріали методолог. семінару АПН України, 15 листоп. 2007 р.* – Київ : СПД А. М. Богданова, с. 271–274.
- Курбатов, С. (2008). Куда пойти учиться: взгляд из Поднебесной // *Зеркало недели, №4*, с. 15.
- Курило, В. С. (2006). Досягнення та перспективи міжнародного співробітництва у забезпеченні якості освіти // *Проблеми якості освіти: теоретичні і практичні аспекти : матеріали методолог. семінару АПН України, 15 листоп. 2006 р.* – Київ : А. М. Богданова, с. 236–240.
- Ніколаєнко, С. М. (2007). Рейтингові системи – складова національного моніторингу якості вищої освіти // *Вища школа, № 4*, с. 3–14.
- Типове положення про підрозділ вищого навчального закладу щодо сприяння працевлаштуванню студентів і випускників. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 27.04.2011 р. № 404 EURO volunteer uniform revealed in Kyiv URL: www.uefa.com/uefaeuro2012/news/newsid=1674634.html.
- Gregory, A. *To Spin or not to Spin – The Ethics of Public Relations*. Retrieved from <http://www.proi.org/inst/news/pa99-03.html>.
- Briggs, W., & Martinelli, K. A. (1998). Integrating public relations and legal responses during a crisis: The case of Odwalla. *Public Relations Review*, 24, 443–460.
- Carney, A., & Jorden, A. (1993). Prepare for business-related crises. *Public Relations Journal*, 49, 34–35.
- Ice, R. (1991). Corporate publics and rhetorical strategies: The case of Union Carbide's Bhopal crisis. *Management Communication Quarterly*, 3, 41–62.
- Serwach, J. (2008). How we keep score: College rankings, reputation and the University of Michigan. *The University of Michigan. Final Paper and Policy Analysis for Education 561, December 8, 2008*. Retrieved from http://www.academia.edu/186691/How_we_keep_score_College_rankings_reputation_and_the_University_of_Michigan.
- Standards for quality? A critical appraisal of the Berlin Principles for international rankings of universities. (2013). Taylor&Francis online. Retrieved from <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13538322.2013.852708?j>

ournalCode=cqhe20.

World university ratings. (2017). *Elisiver*. Retrieved from https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.

References

- Arapova, O. M. *Ranzhirovanie vysshih uchebnyh zavedenij kak element integratsii v evropeyskij obrazovatelnyj protsess*. URL: http://storage.library.opu.ua/online/periodic/kms_2008_2/019-024.pdf.
- Briggs, W., & Martinelli, K. A. (1998). Integrating public relations and legal responses during a crisis: The case of Odwalla. *Public Relations Review*, 24, 443–460.
- Carney, A., & Jorden, A. (1993). Prepare for business-related crises. *Public Relations Journal*, 49, 34–35.
- Denisenko, M. P., & Breus, S. V. (2013). Vischa osvita v Ukraini: problemy ta perspektyvy. *Ekonomichna teoria*. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vzuk_2013_33_5.pdf.
- Departament navchalno-vihovnoyi roboty NTUU «KPI», 2010–2013. URL: <http://student.kpi.ua/nashi-proekti/plakatsnost>.
- Gapon, V. V. (2006). *Otsiniuvannia osvithoi dialnosti vyschyh navchalnyh zakladiv: komparatyvnyi analiz ta modeli porivnialnoi pedagogiky* : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Gapon Volodymyr Volodymyrovych ; APN Ukrainy, In-t vischoi osvity. – Kyiv, 2006. – 22 s.
- Gregory, A. *To Spin or not to Spin – The Ethics of Public Relations*. Retrieved from <http://www.proi.org/inst/news/pa99-03.html>.
- Ice, R. (1991). Corporate publics and rhetorical strategies: The case of Union Carbide's Bhopal crisis. *Management Communication Quarterly*, 3, 41–62.
- Kozlakova, G. O. (2007). Metodychni pidhody do vyznachennia iakosti navchannia v tehnychnykh universytetakh [Tekst] // *Problemy iakosti osvity: teoretychni i praktychni aspekty : materialy metodolog. seminaru APN Ukrainy, 15 listop. 2007 r.* – Kyiv : SPD A. M. Bogdanova, c. 271–274.
- Kurbatov, S. (2008). Kuda poyti uchitsya: vzglyad iz Podnebesnoy // *Zerkalo nedeli*, 4, s. 15.
- Kurilo, V. S. (2006). Dosiagnennia ta perspektyvy mizhnarodnogo spivrobotnytstva u zabezpechenni yakosti osvity // *Problemy iakosti osvity: teoretychni i praktychni aspekty : materialy metodolog. seminaru APN Ukrainy, 15 listop. 2006 r.* – Kyiv : A. M. Bogdanova, s. 236–240.
- Nikolaenko, S. M. (2007). Rejtyngovi systemy – skladova natsionalnogo monitoryngu iakosti vyschoi osvity // *Vyscha shkola*, 4, s. 3–14.
- Serwach, J. (2008). How we keep score: College rankings, reputation and the University of Michigan. *The University of Michigan. Final Paper and Policy Analysis for Education 561, December 8, 2008*. Retrieved from http://www.academia.edu/186691/How_we_keep_score_College_rankings_reputation_and_the_University_of_Michigan.
- Standards for quality? A critical appraisal of the Berlin Principles for international rankings of universities. (2013). Taylor&Francis online. Retrieved from

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13538322.2013.852708?journalCode=cqhe20>.

Typove polozhennia pro pidrozdil vyschogo navchalnogo zakladu schodo spriannia pratsevlashtuvanniu studentiv i vypusknikiv. Zatverdzheno Nakazom Ministerstva osvity i nauki, molodi ta sportu Ukrainy 27.04.2011 r. # 404 EURO volunteer uniform revealed in Kyiv. URL: www.uefa.com/uefaeuro2012/news/newsid=1674634.html.

Voronkova, A. E., Grinova, N. E. (2010). Kontseptualni osnovi pobudovy modeli menedzhmentu yakosti nadання osvitnih poslug. *Aktualni problemy ekonomiki*, 2, s. 39–47.

World university ratings. (2017). *Elisiver*. Retrieved from https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.

Zgurovskiy, M. Z. (2006). Vyznachennia universytetskih rejtingiv — skladova Evrointegratsii v osvitnij sferi. *ZN.UA*. URL: https://dt.ua/EDUCATION/viznachennya_universitetskih_reytingiv__skladova_evrointegratsiyi_v_osvitniy_sferi.html.

Data przesłania artykułu do Redakcji: 05.08.2017

Data akceptacji artykułu przez Redakcję: 07.08.2017